

TÜRKİYE’NİN DEĞİŞEN ENERJİ POLİTİKASI: YASAL ÇERÇEVE VE UYGULAMALAR – II

Mehtap Yildirim-Öztürk*, *Tugba Bayman-Keskin^δ*, *Çagdas Evrim Ergün[?]*,
Çakmak Avukatlık Bürosu

GİRİŞ

1980’li yılların başlarında, enerji yatırımları için ihtiyaç duyulan finansmanın özel sektör tarafından sağlanması amacıyla öncelikle Yap-Islet-Devret (“YID”) modelini öngören Türkiye Elektrik Kurumu Disindeki Tesebbüslerin Elektrik Üretme, İletme, Dağıtma ve Ticaretini Yapmaya Yetkilendirilmesine Dair 3096 Sayılı Kanunu kabul edilmiştir. Daha sonra, 1997 yılında, Yap-Islet (“YI”) modelini öngören Elektrik Enerjisi Üretim Santrallerinin Kurulması ve İletilmesi ve Enerjinin Yap-Islet Modeliyle Satılmasına Dair 4283 Sayılı Kanun kabul edilmiştir. Son olarak, 4628 Sayılı Elektrik Piyasası Kanunu (“Elektrik Piyasası Kanunu”) ile özel hukuka tabi ve rekabetin hakim olduğu bir enerji piyasasının oluşturulması ve bu piyasanın düzenlenmesi için yeni bir yasal çerçeve hazırlanması amaçlanmıştır. Bu yasal çerçeve, makalemizin, Enerji dergisinin Mayıs 2004 sayısında yayınlanan birinci bölümünde detaylı olarak incelenmiştir. Bu bölümde ise 1980’li yılların başlarından itibaren Hükümetin enerji politikasındaki değişim ele alınacaktır.

GENEL OLARAK HÜKÜMETİN YAKLAŞIMI

1990’li yıllarda genel olarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (“Bakanlık”), görüşmelerini yaptığı ve genellikle uygulamaya geçirdiği YID ve YI projelerine olumlu bakmıştır. Fakat, 1999 yılından itibaren Türk Hükümeti, Dünya Bankası’nın ve IMF’in baskısı altında, enerji piyasasını yeniden yapılandırmaya ve mevcut projelerin varlığını sorgulamaya başlamıştır. Bu süreç zarfında, Bakanlığın mevcut sözleşmeler karsısındaki tavrı önemli ölçüde değişmiş ve nihayet imzalanmış sözleşmelerin ticari hükümlerini yeniden görüşmeye ve mevcut projelerin başarılı bir biçimde uygulanmasını önlemeye çalışmıştır.

Hükümetin YID projelerine yaklaşımının değişimine ilişkin göstergelere Bakanlar Kurulu’nun 2002 Yılı Programında¹ rastlıyoruz: *“Yedinci Plan döneminin son yıllarında içine girilen ve Sekizinci Plan döneminin ilk yıllarında devam eden elektrik arzındaki yetersizliğin temel nedeni, geçmiş yıllardaki istikrarsız yatırım uygulamalarından kaynaklanmaktadır...Mevcut uzun dönemli enerji alım garantili ve genellikle yüksek tarifeli Yap-Islet- Devret ve Yap-Islet projelerinin varlığı nedeniyle, elektrik tarifelerinin önümüzdeki dönemde kaçınılmaz şekilde yükselmesi beklenmektedir. Enerji tarifelerindeki bu artışın ekonomi ve vatandaş üzerindeki etkilerinin asgari düzeyde tutulması için gerekli tedbirler alınmalıdır.”*

* Harvard Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yüksek Lisans Programı Mezunu, Ankara ve New York Barolarına kayıtlı Avukat.

^δ Ankara Barosuna Kayıtlı Avukat.

[?] Ankara Üniversitesi İdare Hukuku Doktora Programı Öğrencisi ve Ankara Barosuna Kayıtlı Avukat.

¹ “2002 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve Uygunluğu” Hakkında 2001/3150 sayılı ve 16 Ekim 2001 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı. 24566 sayılı ve 17 Ekim 2001 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Nitekim, Sekizinci Bes Yillik Kalkinma Planı'nin² Enerji Bölümünde, 2000 yili itibariyle Hükümetin YID projelerini artık yararlı görmediği su ifadelerle belirtilmektedir: *“Yap-Islet-Devret modeli planlandığı gibi yürütülememistir. ... Asiri yüksek proje paketiyle ve asiri yüksek tarifelerle bağlantılara girilmesi ve TEAS'in yüksek YID elektrik maliyetlerini tarifesine yansıtamaması nedeniyle mali darbogaza girmesi sonucunu doğurmuştur... Sektörde uzun vadede rekabete açık bir piyasa olusturulması amacı, yürütülen uzun vadeli, yüksek tarifeli ve alim-ödeme garantili proje uygulamalarıyla çelisir hale gelmiştir”*.

Ayrıca, 3 Temmuz 2001 tarihinde EEF'nin ortadan kaldırılması, Hükümetin YID projelerini gerçekleştirme taahhüdündeki büyük değişikligin bir göstergesidir. Zira, EEF desteği, o tarihe kadar imzalanmış olan bütün sözleşmelerin ayrılmaz bir parçasıydı.

Yukarıda da belirtildiği üzere, Anayasa Mahkemesi Subat 2002 tarihinde Elektrik Piyasası Kanunu'nun Geçici 8. Maddesinin Birinci Paragrafını iptal etmiştir.

Sonuç olarak, Hükümet, gerçekleştirilebilecek olan YID projelerinin sayısını sınırlandırmak üzere bir takım tedbirler almıştır. Özellikle, 2000 yılının son dönemlerinde Hükümet, Hazine garantisi alabilecek olan 29 YID projesini (yaklaşık 46 mevcut proje arasından) belirlemiştir. Bu işlem daha sonra, Hükümet tarafından belirlenenlerin dışında, mevcut ve gelecekteki tüm YID projelerine Hazine garantisini kaldıran Elektrik Piyasası Kanunu'nun kabul edilmesiyle teyit edilmiştir. Buna karşın, 29 proje açısından bile, Geçici Madde 8(1)'de sadece 2002 yılı sonuna kadar işletmeye alınan projelerin bu Hazine garantisini alabileceklerini düzenliyordu. 24 Ekim 2001 tarihinde, dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Zeki Çakan ile Devlet Bakanı Kemal Dervis bir basın toplantısı düzenleyerek (“Basın Açıklaması”), belirlenen 29 projenin ancak 2002 yılı sonuna kadar işletmeye alınmaları şartıyla Hazine garantisi alabileceklerini teyit etmişlerdir. Bu açıklamada, Hükümet, belirlenen projelerin hazine garantisi alabilir nitelikte olmaları için bir takım ilave şartlar da ileri sürmüştür.

Söz konusu Anayasa Mahkemesi Kararına ve Basın Açıklamasına rağmen, Hükümet, mevcut sözleşmelerin hiçbirisine Hazine garantisini vermemiştir ve 2003 Ocak ayında hiçbir mevcut YID projesine, işletmeye alınmadıklarından dolayı garanti vermeyeceğini tekrar teyit eden bir karar almıştır.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Lisans Yönetmeliği'ni çıkardıktan sonra mevcut projelerle ikili görüşmelere başlamıştır. Bu görüşmelerde gündeme gelen alternatifler, (i) karşılıklı anlaşmaya varılması, (ii) sözleşmelerin feshedilmesi, (iii) buy-out (satın alma) yoluna gidilmesi, (iv) tahkime gidilmesi seçenekleriydi. Son olarak, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler, 2 Kasım 2003 tarihli açıklamasında, fesih seçeneğinin ortadan kalktığını ve dolayısıyla alternatiflerin karşılıklı anlaşma, tahkim ve buy-out yöntemleriyle sınırlı olduğunu ifade etmiştir.³

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın Hilmi Güler'in 2004 yılı Ocak ayında basında yer alan açıklamalarında, YID santrallerini işleten firmalarla yürütülen görüşmelerde son aşamaya geldiği, firmaların konuya olumlu yaklaşımları ve Hazine garantisinden vazgeçerek, serbest piyasada faaliyet göstermek istedikleri belirtilmiş, ayrıca bu konuda tek

² 24100(M) sayılı ve 5 Temmuz 2000 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

³ Bkz. NTV Haber Portalı, [“http://www.ntvmsnbc.com/news/242176.asp?Om=-2HM”](http://www.ntvmsnbc.com/news/242176.asp?Om=-2HM), 2 Kasım 2003.

maddelik bir yasa tasarisi hazirladigi ve Ocak ayi sonuna kadar önemli adimler atilacagi bildirilmistir.⁴ Ancak, uygulamada bu dogrultuda herhangi bir gelisme olmamistir.

Son olarak Bakanlik, Elektrik Piyasasi Kanunu, Dogalgaz Piyasasi Kanunu ve Petrol Piyasasi Kanunu'nda degisiklik yapilmasina iliskin olarak bir kanun taslagi ("Taslak Kanun") hazirlamis ve 23 Haziran 2004 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunmustr. Taslak Kanun, EÜAS ve TETAS gibi kamu kuruluslarinin elektrik piyasasindaki konumlarini kaybetmemeleri ve hatta bu konumlarini daha da güçlendirmeleri amaçlamaktadir. Bu durum, piyasanin serbestlesmesi hedefiyle çelisir niteliktedir. Taslak Kanun'un asagida incelenecek olan Strateji Belgesi ile uyumlu olmaması da bir diger elestiriye açık yanidir. Gerçekten de, özelleştirme stratejisi gibi önemli bir konuda aynı dönemlerde hazirlanan iki belge arasında yukarida açıklandigi üzere çeliskilerin bulunması, enerji politikasindaki belirsizligi gözler önüne sermektedir.

Ayrıca, Taslak Kanun'un Elektrik Piyasasi Kanunu'na eklenmesini öngördüğü Geçici 10. Madde de oldukça tartismali bir hükme yer vermektedir. Bu maddede, mevcut sözleşmeleri kapsamında faaliyet gösteren santrallerin kamuya geçmesi halinde özelleştirmelerini kolaylastirmak için bir düzenleme yapılmaktadır. Ancak bu hüküm, söz konusu santralleri kamuya geçirmesi için Bakanliga ne bir görev ne de bir yetki vermektedir. Dolayısıyla, Bakanligin basına yansidigi gibi bu hükme dayanarak söz konusu santrallere el koyması hukuken mümkün degildir. Söz konusu hüküm sadece bu santrallerin kamuya geçmeleri halinde uygulama alanı bulabilecek bir düzenleme yapmaktadır. Baska bir ifadeyle, bu santrallerin kamuya geçmesini birinci asama olarak kabul edersek, Geçici Madde 10 ikinci asamayı düzenlemektedir. Buradan yola çıkarak, ikinci asamanin düzenlenmesi için Taslak Kanun'u hazirlayan Bakanligin birinci asamayı gerçekleştirme iradesine sahip olduğu düşünülebilir. Ancak, burada göz ardı edilmemesi gereken husus, bu düzenleme Bakanliga santralleri kamuya geçirme yönünde herhangi bir yetki veya görev vermediği için, bu hüküm Elektrik Piyasasi Kanunu'nda yokken söz konusu santraller kamuya hangi usul ve esaslar çerçevesinde geçebilirlerse bu hüküm eklendikten sonra da ancak o usul ve esaslara göre geçebileceklerdir.

HAZINE MÜSTESARLIĞI'NIN ("HAZINE") YAKLASIMI

Hazine'nin YID projelerine karsi yaklasimi da zaman içerisinde degisiklige ugramistir. Her ne kadar Hazine finanse edilen ilk YID projeleri açısından oldukça faydali olmus ise de, 11 Mayıs 2001 tarihli açıklamasında Hazine, önceden hazine garantisi verileceği açıklanan 29 projeye, önceki projelere verilene oranla çok daha sinirli bir garanti verileceğini açıklamistir. Özellikle, Hazine, mevcut YID projeleri için geçerli olan durumun aksine, emre amade edilen fakat alınmayan enerjinin parasini degil, sadece TEAS tarafından fiilen alınan enerjinin ödemesini garanti edeceğini bildirmistir.

ENERJİ PIYASASI DÜZENLEME KURUMU'NUN ("KURUM") YAKLASIMI

Kurum, Hükümetin yukarida belirtilen genel yaklasimini devam ettirmistir. Lisans Yönetmeliği'nde benimsenen genel yaklasimin ve Kurum'un basında yayınlanan açıklamalarının incelenmesi halinde, Kurum'un mevcut projeleri dönemin ekonomik ortamı açısından asiri pahali ve menfaatlara aykiri bulduğu çok açıktır. Kurum bu nedenle, mevcut projelerin mütesep haklarını tanımayarak ve bu projelerin mevcut sözleşmesel haklarından

⁴ Bkz. NTV Haber Portalı, "<http://www.ntvmsnbc.com/news/251066.asp>", 5 Ocak 2004.

vazgeçmelerini talep ederek bu projeler kapsamında Hükümet'in üstlendiği yükümlülüklerden kurtulmaya çalışmaktadır.

Kurum, düşüncelerini kamuya açıklamaktan da çekinmemiştir. Kurum'un Baskanı Yusuf Günay, 4 Eylül 2002 tarihli Milliyet Gazetesinde yayımlanan bir habere göre sunları belirtmiştir: *‘Çok rahat konuşuluyor tahkime gidilecek, tazminatlar alınacak diye. Bir kere bu kislere sikinti çıkarmak gibi bir amacımız yok. Ama bakacağız hesaplara, yatırım, harcanan ne kadar, ne kadar kar ediyorsun, yanlış hesaba dayalı bir şey varsa kimse itiraz etmez. Belki bir kısmı Hazine'den bir miktar tazminat alabilecek. Burada sunun hesabını yapmak gerek. 20 yıl boyunca iki misli elektrik fiyatı mı ödeyelim, yoksa tazminat o kadar kolay bir şey değil, hukukta esaslı hata diye bir şey var, makul bir insanın yapamayacağı bir hatadır, yani dalginlikle atılan imza gibi, bu devlet için de geçerli’* Dolayısıyla, Kurum, mevcut sözleşmelerdeki ücrete ilişkin hükümleri, söz konusu projelerin tahkim sürecinde tazminat alabilmelerini engelleyecek bir hata olarak görmektedir.

Kurum Baskanı Sayın Günay, Dünya Enerji Dergisinin Eylül 2002 tarihli 23 nolu sayısında yapmış olduğu bir söyleside; *“malieti artırıcı unsurların fiyatlara yansımaları döneminin bundan böyle biteceğini, artık modern ve etkin yönetilemeyen şirketlerin ayakta kalamayacaklarını işletme hakkı devirlerinde ve yap-islet-devret ya da yap- islet modellerinde şeffaflık prensibi çerçevesinde sözleşmelerin mutlak surette kanunla uyumlu hale getirileceğini, piyasaya yeni girecek kuruluşların yani sıra, eski sözleşmelerle faaliyet gösteren kuruluşların da yeni modele uyumlu hale getirileceklerini”* ifade etmiştir. Ayrıca, Sayın Günay, 26 Eylül 2002 tarihli Hürriyet Gazetesindeki bir habere göre; *“Yap-islet ile yap-islet-devret projelerinin fiyat, süre ve garanti boyutlarıyla yeniden müzakere edileceğini; ülkenin 20 yıl boyunca elektrige çok yüksek bedeller ödemek zorunda olmadığını, devlete, dünya fiyatlarının iki misli fiyata elektrik satan hiç kimseye izin vermeyi düşünmediklerini, bu konuda bazı davaların açılacağını, tazminat yükümlülüğünün dogabileceğini, Hazineden, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumuna verdiği desteği EPDK'ya da vermesini beklediklerini”* ifade etmiştir.

Bu açıklamalar, Anayasa Mahkemesi'nin Meclisi Elektrik Piyasası Kanunu'nun 4(1) ve 8(1) sayılı Geçici Maddelerini kabul etmekten dolayı eleştirdiği Subat 2002 tarihli Kararına açıkça aykırıdır. Bu Anayasa Mahkemesi kararında, *“Bu yasal düzenleme sonucunda sözleşmenin birey olan tarafı sözleşmenin ortadan yasa ile kalkması sebebiyle tazminat haklarından da yoksun kalacaktır. Böyle bir uygulama, niteleme biraz sert olsa da, yasa koyucunun ‘HUKUKA KARSİ HİLESİ’dir”* ifadesi yer alıyordu. Kurum'un bu yaklaşımı, İdare Hukukunun kamu kuruluşlarının iyiniyet çerçevesinde hareket etmeleri gereğini öngören ve Danistay içtihatlarında da kabul edilen genel ilkelerine de aykırılık arz etmektedir.⁵

YÜKSEK PLANLAMA KURULU (“YPK”)

Elektrik Piyasası Kanunu'nun kabul edilmesinden itibaren üç yılı aşkın bir süre geçmiş olmasına rağmen hedeflenen serbestleşmenin gerçekleşmemiş olması nedeniyle, Bakanlık koordinasyonunda Devlet Planlama Teskilatı, Hazine, Kurum ve Özelleştirme İdaresi yetkililerinin katılımıyla bir Strateji Belgesi⁶ (“Strateji Belgesi”) hazırlanmıştır ve bu

⁵ Bkz. örneğin Danıştay, Daire 8, E. 1996/3197, K. 1999/907 sayılı ve 3 Mart 1999 tarihli karar.

⁶ 17/03/2004 tarihli ve 2004/3 sayılı YPK Kararı.

belge, asagıda da incelenecegi üzere, Elektrik Piyasası Kanunu ile öngörülen sistemin önemli ölçüde degistirilmesini öngörmektedir.

Strateji Belgesini incelemeden önce, YPK kararlarının icrai nitelikte kararlar ve tavsiye niteligindeki kararlar olmak üzere iki şekilde olabildiklerini ve Strateji Belgesi'nin icrai nitelikte degil, tavsiye niteliginde bir karar olduğunu belirtmekte fayda bulunmaktadır. Bunun bir sonucu olarak, Strateji Belgesi, iptal davasına konu edilebilecek idari işlemlerden degildir.

Strateji Belgesi, Elektrik Piyasası Kanunu ile kurulmak istenen serbest piyasa düzeninin tesekkülünü erteler nitelikte hükümler içermektedir. Strateji Belgesi'nin elestiriye açık noktalarından ilki, perakende satışın fiilen ortadan kaldırılıyor olmasıdır. Gerçekten de, “serbest olmayan tüketicilere sadece dağıtım şirketleri satış yapacaktır” ifadesinin yer alması nedeniyle, perakende satış şirketlerinin faaliyet alanları çok önemli ölçüde sınırlandırılmış olmaktadır. Bu durum elestiriye açıktır. Zira, perakende satış şirketleri öngörülen sistemin önemli bir parçasıdır. Piyasada rekabetin hakim olabilmesi için kural olarak belirli bir bölgede faaliyet gösteren dağıtım şirketleriyle birlikte birden fazla bölgede faaliyet gösterebilen perakende satış şirketlerinin de faaliyet göstermesi, rekabet ortamının oluşabilmesi için gereklidir.

Strateji Belgesi'nin Elektrik Piyasası Kanunu ile çelisen bir diğer hükmü ise “ilk tarife uygulama dönemi boyunca ulusal tarife uygulamasına devam edilecektir” hükmüdür. Böylece, Strateji Belgesi, Elektrik Piyasası Kanunu'nun öngördüğü bölgesel tarife sistemine geçisi, ilk tarife uygulama dönemi boyunca yani 5 yıl süreyle ertelemektedir. Bu da piyasada serbest rekabet koşullarının oluşturulması hedefini geciktirecek nitelikte bir hükümdür.

Ayrıca, serbest tüketici limitinin 2009 yılına kadar 7.8 milyon kWh'da sabit tutulacağı belirtilerek, toptan satış ve perakende satış şirketlerinin pazar hacminin 2009 yılına kadar önemli ölçüde sınırlandırılması öngörülmektedir.

Nihayet, aynı belgede, serbest olmayan tüketicilere elektrik enerjisi satışında, fiyat esitleme mekanizması adı verilen ve detayları açıklanmayan yeni bir mekanizma tesis edilmesi öngörülmektedir. Buna göre 5 yıl süreli ilk tarife uygulama dönemi boyunca ulusal tarife uygulamasına devam edilecektir. Bu durum, Elektrik Piyasası Kanunu'nda öngörülen bölgesel tarife yapısına uygun degildir.

Strateji Belgesinin, yukarıda incelenen Taslak Kanun ile çelisen bir takım hükümleri bulunmaktadır. Taslak Kanun, Strateji Belgesini uygulamaya koymak için hazırlanmış bir kanun degildir. Ancak yine de, Strateji Belgesinin kabul edilmesinin ardından hazırlanan ve Meclis Komisyonlarında görüşülüp kabul edilen bir taslak kanunun Strateji Belgesine en azından aykırı olmaması beklenirdi. Hükümetin ve içerisinde Başbakan ve bakanların bulunduğu Yüksek Planlama Kurulu'nun yaklaşık olarak aynı dönemlere denk gelen iki tasarrufu arası farklılık olması, elektrik alanındaki özelleştirmelerdeki belirsizliğin önemli bir göstergesidir.

Strateji Belgesi ile Taslak Kanun arasındaki çelişik noktalardan ilki, Strateji Belgesi'nde dağıtım özelleştirmelerine öncelik verilmesine rağmen Taslak Kanun'da üretim özelleştirmelerinin 2005 yılı sonuna kadar tamamlanması öngörülmektedir. Taslak Kanun ile Elektrik Piyasası Kanunu'na eklenmesi öngörülen Geçici Madde 10, “Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt Anonim Şirketi, mevcut sözleşmeleri kapsamında faaliyet gösteren elektrik santrallerinin kamuya geçmesi halinde, özelleştirilmelerini kolaylaştırmak amacıyla

alicilerin piyasa ortalama toptan elektrik satis fiyatının % 30 fazlasına kadar fiyat önermeleri kaydiyla, alicilar ile 31.12.2005 tarihine kadar enerji alim ve enerji satis anlasmaları imzalamaya yetkilidir. Bu hüküm kapsamında yapılacak sözleşmelerin süresi bes yili geçemez.” hükmüne yer vermektedir. Dolayısıyla, 2005 yilina kadar üretim özelleştirmelerinin tamamlanması öngörülmektedir. Buna karsin, Strateji Belgesine göre üretim özelleştirmelerine ancak 1 Temmuz 2006’da baslanacaktır.

Taslak Kanun’un Strateji Belgesi ile çelisen bir diger hüküm ise TETAS’in imzalayabilecegi enerji satis anlasmalarinin süresine iliskindir. Strateji Belgesi, TETAS’a 5 yildan daha uzun süreli enerji satis anlasması akdedebilme yetkisi vermektedir. Buna karsin, yukarıda açıklanan Geçici Madde 10 uyarınca tesisleri devralacak kisilerle yapılacak enerji satışı anlasmasının en fazla 5 yıl süreli olabilecegi öngörülmektedir.

SONUÇ

Genel olarak Hükümetin ve ilgili kamu kuruluşlarının özel enerji projelerine yaklaşımlarının zaman içerisinde ne şekilde değişikliğe ugradığını inceledikten sonra, özellikle 1980’li yılların baslarında YID modelinin ve daha sonra YI modelinin uygulanması, dönemin konjonktürü dikkate alındığında doğru yaklaşımlardı.

Ancak, alternatiflerin kullanılmasındaki ve zamanlamadaki bu uygunluk, yukarıda izah edilen bir takım engellerden dolayı uygulamada sağlanamamıştır. Elektrik Piyasası Kanunu’nun kabul edilmesinin hemen öncesinde Hükümet, özel enerji projelerine karşı yaklaşımını değiştirmiştir. Bu yaklaşım değişikliği, mevcut projelerin müteşep haklarının korunması için gerekli istisnaları öngörmeyen Elektrik Piyasası Kanunu’na da yansımıştır. Bu yaklaşım değişikliğinin baslıca nedenleri, uzun süreli bir enerji planlamasının yapılmaması olması, IMF ile Dünya Bankası’nın etkileri ve Avrupa Birliği mevzuatı uyum çabalarıydı. Hükümet, bu nedenlerle, YID projelerinin lehine olan hukuki çerçeveyi, piyasa serbestleşmesini gerekçe göstererek menfi yönde değiştirmiştir. Ancak, yukarıda da açıklandığı üzere, Hükümetin bu adımları hukuki temellerden yoksundur.

Bununla birlikte, her ne kadar Hükümetin özel enerji projelerine yaklaşımı önceleri olumluysa da, diger kamu kuruluşlarının yaklaşımları birbirlerine göre farklılıklar arz etmiştir. Hatta aynı kuruluşun yaklaşımı da zaman içinde farklılıklar gösterebilmiştir. Dolayısıyla, kamu kuruluşlarının yaklaşımları arasındaki farklılıklar dolayısıyla belirsizlikler ve karışıklıklar ortaya çıkmış ve bu durum ülkemizdeki özel sektör enerji yatırımlarını olumsuz yönde etkilemiştir.

Sonuç olarak, Hükümetin mevcut enerji projelerinin müteşep haklarını tanımayarak bu projeleri tamamlamama, hatta en az zararla bu projelerden kurtulma niyetinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu niyet, yukarıda belirtildiği üzere, ilgili kamu kuruluşlarının yetkilileri tarafından da ifade edilmektedir. Elektrik Piyasası Kanunu Geçici Madde 4 ve Geçici Madde 8’in Anayasa Mhkemesi tarafından iptal edilmesine rağmen Kurum’un çıkardığı Lisans Yönetmeliği’nde mevcut projelerin müteşep haklarını ihlal ediyor olması ve mevcut YID projelerinden “kurtulmanın” yollarının araniyor olması da bu niyetin açık bir göstergesidir. Hükümetin, mevcut YID projelerini tasfiye etmek istiyorsa, bunu hukuk kuralları çerçevesinde yapması, Anayasa’nın temel ilkelerinden olan hukuk devleti ve onun bir sonucu olan müteşep haklara saygı ilkelerinin bir gereğidir. Aksi bir uygulama, Türkiye’nin son derece ağır tazminatlar ödemeye mahkum edilmesi sonucunu dogurabilecegi gibi, Türkiye’nin uluslararası platformda itibarını, hukuki güvenilirliğini ve yabancı yatırımcıların ülkemize olan güvenini zedeleyecektir. Böyle bir yaklaşım, Hükümetin yabancı sermayeyi

ülkemize çekme yönündeki gayretlerini de olumsuz yönde etkilediği için, Hükümetin yabancı sermaye konusundaki politikası ile de çeliski arz etmektedir.

Bu makale tarihi itibariyle, Hükümetin YID ve YI projeleri kapsamında imzalanan mevcut sözleşmeler hakkındaki görüşü netlik kazanmamış ve bu sözleşmelere taraf şirketlerin lisans başvuruları da henüz sonuçlandırılmamıştır. Bu konuda her geçen gün farklı iddialar ortaya atılmaktadır.

Strateji Belgesi, tüm bu sorunlara çözüm olabilecek nitelikte görünmemektedir. Yukarıda da incelendiği üzere, Strateji Belgesi ile Hükümet, Elektrik Piyasası Kanunu ile öngörülen sistemi çok büyük ölçüde değiştirme ve piyasa serbestleşmesini ileri bir tarihe erteleme niyetindedir. Yukarıda açıklanan sorunların çözümü için Elektrik Piyasası Kanunu'nda değişiklik gerektiği ortadadır. Ancak, Strateji Belgesi, bu sorunları göz ardı etmekte ve çözüm getirmek bir yana, Elektrik Piyasası Kanunu'nun temel unsuru olan serbestleşme hedefini de önemli ölçüde geciktirecek niteliktedir.

Son olarak Bakanlığın, Elektrik Piyasası Kanunu, Doğalgaz Piyasası Kanunu ve Petrol Piyasası Kanunu'nda değişiklik yapılmasına ilişkin olarak hazırladığı Taslak Kanun'un TBMM'ye sunulduğu haliyle kabul edilmesi durumunda, EÜAS ve TETAS gibi kamu kuruluşları elektrik piyasasındaki konumlarını muhafaza edecekler ve hatta daha da güçlendireceklerdir. Bu durum, piyasanın serbestleşmesi hedefiyle çeliski niteliktedir. Ayrıca, Taslak Kanun'un yukarıda incelendiği üzere Strateji Belgesi ile uyumlu olmaması da bir diğer eleştiriye açık yanidir.